

vi allerede nu ere komne noget længere ud end ønskeligt, og jeg vil derfor haabe, at det Udvalg, som bliver nedsat til at behandle Lovforslaget, vil sørge for at holde igen, saa at vi i alt Fald, hvis Forslaget bliver til noget, hvad det naturligvis gør, holder os paa den gamle Grund og nøjes med de 2 Millioner og de 4,000 Kr. o. s. v. For mig har dette imidlertid kun underordnet Betydning, thi det, der for mig er Hovedsagen, er, om vi vedtage Lovforslaget, eller vi ikke vedtage det. Vedtage vi det, har det ikke saa meget at sige, om det koster lidt mere eller lidt mindre, eller om Landarbejderne faa noget større eller noget mindre Lodder. Det, der for mig er Hovedsagen, er, som sagt, at Lovforslaget er et uheldigt Lovforslag, og derfor stemmer jeg ikke mod nogen enkelt Del af det, men mod Lovforslaget i dets Helhed.

Rasmussen-Vanddamgaard: I Modsetning til den ærede sidste Taler, som ikke kunde give Lovforslaget sin Tilslutning, vil jeg gerne anbefale det paa det bedste. Det er et Lovforslag, som er fuldt ud forsvarligt saavel fra et statsøkonomisk som fra et socialt Synspunkt. Jeg vil ikke sige, at den danske Stat falder eller staar med dette Lovforslags Gennemførelse, men jeg tør paastaa, at dens Eksistens beror paa, at det danske Landbrug har gode Vilkaar at arbejde under, og en væsentlig Faktor i det danske Landbrug er netop Husmandsbrugene og Husmandsstanden, som allerede har opnaaet en smuk Position. Bestræbelserne for at forbedre Husmandens Kaar ere ikke af nogen helt ny Dato. Allerede i 1868 blev der af „Fyns Stifts patriotiske Selskab“ nedsat en Kommission paa Foranledning af Etatsraad Hofman-Bang for at tage under Overvejelse, hvad der hensigtsmæssigt kunde gøres for at forbedre Husmandens Kaar. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa denne Kommissions Arbejde, men blot erindre om, at det er 36 Aar siden, og at der i Mellemtiden er foregaaet meget paa det Omraade. Det er dog først ved Loven af 24. Marts 1899, at Staten træder direkte til, uden at Midlerne gaa gennem Landboforeningerne eller andre Institutioner. Loven af 24. Marts 1899 er en god Lov; men den har dog sine Mangler,

som man nu vil søge at afhjælpe. Det foreliggende Lovforslag udvider, saa vidt jeg skønner, paa fire Punkter Rammerne for Loven af 1899. Den første Udvidelse ligger i, at et større Antal Mennesker kommer ind under Begrebet „Landarbejdere“, den anden er den, at større Ejendomme kunne komme ind under Lovens Virkeomraade, den tredie er, at Laanesummen sættes op fra 4,000 til 5,000 Kr., og den fjerde er endelig, at Statens aarlige Ydelse forhøjes fra 2 til 3 Mill. Kr. De to første Udvidelser skal jeg ikke komme nærmere ind paa, da de ere betimelige og rigtige, og al Anbefaling vilde være unødvendig. Dog vil jeg lige udtale, at jeg maa advare imod at gøre Arealerne alt for store i de magre Egne. Man ved jo, at i magre Egne kan man for 5,000 Kr. om ikke faa et Fyrstendømme, saa dog i alt Fald faa et stort Stykke Jord. Det kan nu tænkes, at disse meget store Arealer friste vedkommende til at blive, hvad jeg vil kalde russergale, det vil sige, til at holde Heste, og det er af den Slags Ting, som paa en saadan Ejendom betaler sig mindst; der maa meget hellere holdes Kreaturer. Derfor er jeg en Modstander af, at Arealerne blive for store, thi saa er Fristelsen der, det er jo saa rart at være kørende. Jeg kommer derefter til den tredie Udvidelse, at Laaneværdien sættes op fra 4,000 til 5,000 Kr. I Princippet har jeg ikke noget at indvende derimod, det er vist fuldstændig korrekt. Men det gaar her som altid: Praksis er et og Teori noget andet, eller med andre Ord: Loven er et, og Livet er noget andet. Hvad er det, der staar i Lovens § 3 h.? Der staar, at vedkommende Laansøger skal godtgøre, at han har Raadighed over de fornødne Midler; der staar ikke, at han skal eje dem. Jeg vilde have sat meget mere Pris paa, at der havde staaet, at han skulde eje disse Midler. Den højtærede Landbrugsminister fremførte to Grunde for, at en Del af Husmandsbrugene ikke kunde klare sig. Jeg vil anføre en tredie, nemlig den, at mange af de Mennesker, der erhverve dem, ikke eje de fornødne Midler og altsaa maa skaffe dem til Veje ved Laan. Sker det ved de rigtig gode Venners Hjælp, er der ingen Fare, men skulle de have dem ved gode